

Каленик М. Формування англомовної навчально-стратегічної компетентності учнів базової школи як освітня проблема у науковій літературі. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2022. Том 10, № 4. С. 6-14. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i4-001

Kalenyk M. Formuvannya anhlomovnoi navchalno-stratehichnoi kompetentnosti uchniv bazovoi shkoly yak osvitalia problema u naukovi literaturi [Formation of english educational and strategic competence of primary school students as an educational problem in scientific literature]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2022. Vol.10, № 4. S. 6-14. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i4-001

УДК 37.02/81-13:004

DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i4-001

Михайло КАЛЕНИК

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-7416-4233>

[mvkalenyk@gmail.com](mailto:mvkalenik@gmail.com)

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ ЯК ОСВІТНЯ ПРОБЛЕМА У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. У статті досліджено формування англомовної навчально-стратегічної компетентності учнів базової школи як освітню проблему та визначені поняття навчально-стратегічної компетентності, її структуру, особливості формування навчально-стратегічної компетентності учнів базової школи. З'ясовано, що стратегічною компетентністю можна вважати здатність доповнювати недолік мовних знань у процесі спілкування, а також мовленнєвий і соціальний досвід спілкування іноземною мовою. Існує розбіжність у трактуванні складових елементів навчально-стратегічної компетентності – понять навчальної компетентності, навчальної стратегії, стратегічної компетентності, комунікативної стратегії. Узагальнюючи погляди науковців щодо визначення поняття навчально-стратегічної компетентності з'ясовано, що така компетентність передбачає комплекс структурних елементів, які зумовлюють наявність знання вербальних та невербальних засобів для заповнення комунікативних прогалин в розвитку іноземних здібностей, знання словотворення, граматичних форм тощо, що сприяють використанню обґрунтованих припущень щодо використання необхідних засобів, прийомів в процесі набуття знань та навичок. Розвиток навчально-стратегічної компетентності відбувається комплексно та інтегровано з іншими необхідними компетентностями. Схарактеризовано стратегії опанування іноземною мовою, поняття, функції та класифікацію. Визначено, що стратегії опанування іноземною мовою поділяються на навчальні, комунікативні та стратегії використання іноземних мов у різних видах мовленнєвої діяльності, тобто стратегії вивчення та вживання. Обґрунтовано методологію та етапи формування англомовної навчально-стратегічної компетентності учнів базової школи. З'ясовано, що формування англомовної навчально-стратегічної компетентності учнів базової школи зумовлює достатній рівень сформованості низки інших компетентностей, зокрема мовної та лінгвосоціокультурної.

Ключові слова: англомовна навчально-стратегічна компетентність; компетенція; компетентність; стратегія; навчальна стратегія; формування.

Mykhailo KALENYK

Makarenko Sumy State Pedagogical University, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-7416-4233>

[mvkalenyk@gmail.com](mailto:mvkalenik@gmail.com)

FORMATION OF ENGLISH EDUCATIONAL AND STRATEGIC COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS AS AN EDUCATIONAL PROBLEM IN SCIENTIFIC LITERATURE

Abstract. The article examines the formation of English-language educational-strategic competence of basic school students as an educational problem and defined concepts of educational-strategic competence, its structure, purpose and content, features of the formation of educational-strategic competence of basic school students. It was found that strategic competence can be considered the ability to supplement the lack of language knowledge in the process of communication, as well as speech and social experience of communication in a foreign language. There is a discrepancy in the interpretation of the constituent elements of educational and strategic competence - concepts of educational competence, educational strategy, strategic competence, communicative strategy. Summarizing the views of scientists regarding the definition of the concept of educational and strategic competence, it was found that such competence involves a complex of structural elements that require the presence of knowledge of verbal and non-verbal means to fill communicative gaps in the development of foreign language abilities, knowledge of word formation, grammatical forms, etc., which contribute to the use of well-founded assumptions regarding the use of necessary means, techniques in the process of acquiring knowledge and skills. Educational and strategic competence development is complex and integrated with other necessary competencies. Strategies for mastering a foreign language, concepts, functions, and classification are characterized. It was determined that the strategies for mastering a foreign language are divided into educational, communicative, and strategies for using foreign languages in various types of speech activities, i.e., learning and use strategies. The methodology and stages of the formation of English-language educational and strategic competence of basic school students are substantiated. It has been found that the formation of English-language educational and strategic competence of basic school students presupposes a sufficient level of formation of several other competencies, linguistic and linguistic-sociocultural.

Keywords: English-language educational and strategic competence; competence; competence; strategy; educational strategy; formation.

Перехід освітніх процесів в Україні до нових європейських стандартів вимагає від викладачів застосування нових методів навчання для підвищення ефективності пізнавальної діяльності

здобувачів освіти на заняттях з англійської мови. Інтеграція української держави до європейської й світової спільноти актуалізує проблему активного використання іноземних мов, що ключовими завданнями сучасної освіти визначає навчання іноземної мови через опанування навичок ХХІ століття: критично мислити, пристосовуватися до змін, виявляючи гнучкість розуму, розв'язувати проблеми, працювати з інформацією, набуваючи необхідних компетентностей.

Перехід освітніх процесів в Україні до нових європейських стандартів вимагає від викладачів застосування нових методів навчання для підвищення ефективності пізнавальної діяльності здобувачів освіти на заняттях з англійської мови. Інтеграція української держави до європейської й світової спільноти актуалізує проблему активного використання іноземних мов, що ключовими завданнями сучасної освіти визначає навчання іноземної мови через опанування навичок ХХІ століття: критично мислити, пристосовуватися до змін, виявляючи гнучкість розуму, розв'язувати проблеми, працювати з інформацією, набуваючи необхідних компетентностей.

Концепція навчання іноземних мов у системі загальної освіти в Україні зумовлює розвиток в учнів ключової компетенції, яка в системі навчання англійської мови реалізується як стратегічна (діяльнісна) компетенція та загалом визначається як навчально-стратегічна, яка вирішує завдання опанування учнями «вміння вчитися» та є комплексним поняттям, що включає необхідні здібності та ряд інших компетентностей, необхідних для опанування великого обсягу інформації, знань та навичок в процесі навчання іноземної мови.

Ефективний розвиток сучасних моделей освіти та удосконалення навчального процесу є основним завданням, яке стає неможливим без нових прогресивних ідей науковців та педагогів, що дозволить зробити прогноз у сфері процесу генерації педагогічних інновацій та на цій основі здійснювати формування необхідних компетентностей учнів. Ці питання висвітлюються у працях провідних науковців – філософів, психологів, педагогів: Л. Божовича, І. Булаха, Л. Виготського, М. Давидова, Д. Ельконіна, Є. Ільєнкова, Л. Занкова, О. Леонтьєва, М. Махмутова, В. М'ясищева, С. Рубінштейна, М. Скаткіна, О. Скрипченко, Б. Теплова та інших. Вони відмічали, що під час удосконалення процесу навчання необхідно не тільки підвищити рівень знань учнів, а й сформувати правильне мислення, стимулюючи активну пізнавальну та пошукову діяльність.

Навчання мови як процес та комунікативна діяльність має концептуальне підґрунтя завдяки науковим дослідженням Б. Ананьєва, Г. Колшанського, Л. Кулікової, В. Митягіної, Ю. Пассова, Т. Самосенкової, Й. Стерніна, О. Толмачової, І. Шпенюк, Р. Якобсона, J. Ch. Brumfit.

Останнім часом з'являються дослідження науковців стосовно розв'язання проблеми вивчення учнями іноземної мови шляхом набуття іншомовної навчально-стратегічної компетенції, які включають комплекс питань: розвиток стратегічної компетентності в процесі вивчення англійської мови, зміст «діяльної компетенції», сутність навчання іноземної мови, комунікативні стратегії взаємодії в процесі вивчення англійської мови та стратегії спілкування, сутність питань та шляхи опанування учнями прийомів вироблення стратегій вивчення іноземної мови: О. Бігіч, Н. Бориско, Н. Верігіна, Ш. Вон, Г. Голошумова, І. Горчакова, Ю. Гудима, О. Гура, І. Задорожна, Л. Карєва, Дж. Клігнер, Н. Коряковцева, М. Кучма, Д. Ларсен-Фрімен, Т. Лукас, В. Луценко, В. Моляко, Т. Міхова, Т. Олійник, О. Рейпольська, С. Стол, Н. Сура, О. Тарєва, Т. Тернових, Т. Труханова, О. Усачева, Л. Хоружа, А. Щепілова, Л. Ягеніч, Г. Подосиннікова та інші.

Метою статті є дослідити формування англословної навчально-стратегічної компетентності учнів базової школи як освітню проблему у науковій літературі: визначити поняття навчально-стратегічної компетентності, її структуру.

Методи дослідження: вивчення наукових джерел та методичного матеріалу; методи аналізу та синтезу, методи узагальнення, індукції та дедукції, порівняння, якісний аналіз результатів досліджень.

Сучасний стрімкий розвиток інформаційних технологій та зростаюча потреба у співпраці між різними країнами світу вимагають серйозних змін у підході до вивчення іноземної мови в навчальних закладах. У зв'язку з цим навчання шляхом ґрунтовного вивчення іноземних мов має стати одним із найважливіших елементів освіти в Україні. Основною метою навчання іноземної мови в навчальному закладі є розвиток в учнів навичок іншомовного спілкування в реальних ситуаціях, тобто набуття іншомовної комунікативної компетентності в обмеженому обсязі.

Необхідно розглянути основні складові поняття навчально-стратегічної компетентності. Так термін «стратегія» в науковій літературі визначається як «певним чином організована, цілеспрямована і керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдань, які ставляться собі особисто, чи з якими можна зіткнутися» [6, с. 10]. Іншими словами, стратегію можна визначити як оптимальну послідовність дій для досягнення певної мети.

Поняття «стратегія» досліджувалось в різних наукових галузях: у дидактиці і філософії, лінгводидактиці і педагогічній сфері, тому, існує багато різних визначень. Перш за все, виникає проблема визначення поняття «навчальна стратегія», «навчальна стратегія», «навчально-стратегічна компетентність» в іноземних та вітчизняних наукових роботах. Науковці по різному визначають ці

поняття та їх зміст, але вивченням навчальних стратегій переважно займалися іноземні автори: Eggen, Kauchak, Haston, Bandura, R. Oxford, J. Green, S. Leki. Дж. Ісбет, виокремлюючи основні навчальні стратегії: стратегія запам'ятовування, розуміння, продукування мовних одиниць та тексту і стратегії підтримки (дидактична гра, змагання, які впливають на мотивацію).

Р. Оксфорд, Дж. Рубін поділяють стратегії на безпосередні (запам'ятовування, когнітивні, компенсаторні) і опосередковані (пов'язані зі створенням емоцій, мотивації) [2].

У вітчизняних дослідженнях «навчальна стратегія» розглядається як організована, цілеспрямована і регульована послідовність визначених дій, які виконують учні під час навчальної діяльності, для того, щоб навчання стало легшим, більш швидким та ефективним. Поняття «комунікативна стратегія» визначається як усвідомлена лінія комунікативної поведінки у конкретній ситуації спілкування, яка використовується для забезпечення спілкування з іншими людьми та подолання труднощів, викликаних недостатністю мовного і соціального досвіду спілкування іноземною мовою [2, с. 445].

Взагалі стратегії не завжди можна чітко розділити на навчальні та комунікативні. Одну і ту ж стратегію можна вважати навчальною при вивченні іноземної мови та комунікативною при її використанні в реальному спілкуванні. Вивчити стратегію можна двома методами: індуктивним (від використання стратегії до її формулювання) і дедуктивним (спочатку йде ознайомлення зі стратегією, а потім вона використовується у вправах) [5, с. 105].

Термін «компетентність» в науковій літературі теж трактується по-різному:

1. Як міра належних знань, умінь і досвіду індивіда певного соціально-професійного статусу відповідного рівневі складності завдань і вирішуваних проблем;

2. Як сфера прав управління, посадової особи, що мають перелік питань, з яких приймають рішення [14, с. 884].

Компетентність – це низка досягнень у професійній діяльності, які можна ідентифікувати (тобто, оскільки вони мають теоретичні знання, практичні навички та вміння, а також професійний досвід у певній галузі), як специфічні для певної сфери діяльності, що дозволяє людині визначати (тобто ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту або ситуації) проблеми, характерні для такої певної сфери діяльності. На думку І. Зязюна, компетентність – це вміння особистості, як властивість та існує в багатьох формах, як передова майстерність, як спосіб самореалізації особистості (звички, спосіб життя, захоплення), як форма вираження здібностей і як результат особистісного саморозвитку [7].

Так, авторами терміна «стратегічна компетенція» були М. Кенейл і М. Свейн, які у 1980 році, вивчаючи проблеми викладання та опанування іноземними мовами, розглядали його як складову комунікативної компетенції. На їхню думку, стратегічна компетенція «полягає у досконалому володінні стратегіями вербального та невербального спілкування, які можуть бути залучені, щоб компенсувати труднощі, викликані наявними умовами ситуації спілкування, що його обмежують, або недосконалою компетентністю в одній або декількох сферах комунікативної компетенції та для підвищення ефективності процесу спілкування» [18].

Тому стратегічною компетентністю можна вважати здатність доповнювати недолік мовних знань у процесі спілкування, а також мовленнєвий і соціальний досвід спілкування іноземною мовою. Його значення полягає в тому, що стратегічні здібності дозволяють учням долати мовні бар'єри, труднощі, які виникають у процесі реального спілкування іноземною мовою.

На думку Т. Олійника формування стратегічної компетентності має циклічний характер і кожен з циклів включає певні етапи:

1. Розпізнавання та аналіз унікальних стратегій (унікальних процесів навчання).
2. Розширення діапазону стратегій (в результаті колективного обговорення і власних спостережень).
3. Впровадження інших стратегій.
4. Навчання новим стратегіям, індивідуальний підбір найбільш ефективних стратегій.
5. Висновків, щодо використання стратегій [15].

Отже, узагальнюючи погляди науковців щодо визначення поняття навчально-стратегічної компетентності можливо стверджувати, що така компетентність передбачає наявність знання вербальних та невербальних засобів для заповнення комунікативних прогалин в розвитку іншомовних здібностей, знання словотворення, граматичних форм тощо, що сприяють використанню обґрунтованих припущень щодо використання необхідних засобів, прийомів в процесі набуття знань та навичок. Модель мовленнєвої поведінки та ряд мовленнєвих дій для виконання комунікаційного завдання (комунікаційна стратегія), повинна відповідати навичкам та вмінням використовувати ці стратегії.

Проблемою використання стратегічних здібностей у процесі навчання стало предметом дослідження вчених, зокрема Л. Карєв, визначив, що стратегічні здібності є складовою комунікації та зробив висновки, що:

- ефективний розвиток і вдосконалення навичок і вмінь вербального спілкування іноземними мовами навчає комунікаційним стратегіям словесного спілкування тих, чия мова вивчається та опановує невербальними аспектами спілкування, діями, які можна виконати в рамках комунікаційного підходу за допомогою використання стратегічних здібностей;
- навчальні комунікативні стратегії слід виконувати з використанням моделей актуальних варіантів усного спілкування (наприклад, мовленнєвих ситуацій, тем і областей спілкування, соціальних і комунікативних ролей тощо). Вони також об'єднують вивчення мови та культури і зосереджується на розвитку особистості, майстерності, беруть участь у реальному процесі міжкультурної комунікації та забезпечують взаєморозуміння з представниками інших культур;
- виділені навички, які дозволяють використовувати стратегічні здібності та окреслили групу комунікаційних стратегій, пов'язані із контекстом усного спілкування. Розглядають стратегічні здібності, як комунікативні, так і мовні соціокультурні явища, які є відповідними до сучасних лінгво-методологічних парадигм [3].

Для формування навчально-стратегічної компетентності учнів базової школи, існує декілька моделей, які ґрунтуються на наступних принципах:

1. Стратегії навчання включають інформування учнів про важливість очікуваних результатів стратегії. Свідоме навчання відрізняється від «сліпого» навчання, де учнів просто вчать що робити, щоб виконати завдання і що не пояснює важливості стратегій вивчення іноземної мови. Для того щоб стратегія була ефективно реалізована, необхідно пояснити не тільки значення та важливість стратегії, але й те коли її можна використовувати.
2. Стратегічне навчання має проводитися в конкретному контексті, тобто в контексті набуття специфічних комунікативних навичок.
3. Цей принцип називають інтерактивним. Дотримуючись цього принципу, стратегічна підготовка здійснюється до тих пір, поки учень не продемонструє свою здатність регулювати її застосування.
4. Ефективне навчання стратегії базується на визначенні початкового рівня засвоєння стратегії. Визначення початкового рівня дозволяє визначити стратегії, які потрібні для навчання учнів і персоналізувати стратегії навчання [24, с. 718].

Навчально-стратегічна компетентність характеризується як здатність використовувати вербальні та невербальні стратегії спілкування, удосконалювати мовні навички та набувати мовленнєвого і соціального досвіду в ситуаціях, коли комунікативні навички співрозмовника є несприятливими. А також вона допомагає учням стати ефективними та самостійними у навчанні та житті, розвиває самосвідомість й почуття відповідальності за власні дії.

Необхідність реалізації зазначених завдань визначено в законодавчих документах: Законі України «Про освіту» [19]; Законі України «Про повну загальну середню освіту» [20]; Національній доктрині розвитку освіти в Україні [13]; Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [22], в Державному стандарті базової і повної середньої освіти [21]. Потрібно зауважити, що вибір та застосування учнями окремих стратегій у навчальній діяльності ґрунтується також на їх психологічних та когнітивних особливостях.

Формування навчально-стратегічної компетентності передбачає:

- розвиток здатності учня ефективно і самостійно навчатися;
- розвиток здатності учня ефективно спілкуватись (рис.1).

Формування навчально-стратегічної компетентності передбачає:	
Розвиток здатності учня ефективно і самостійно навчатися	формування основних загальнонавчальних умінь
	розвиток практичних загальнопізнавальних вмінь школярів
	розвиток контрольних цінних умінь школярів
	вміння контролювати свій емоційний стан
	засвоєння умінь користуватися основними стратегіями
	розвиток вмінь співпрацювати зі вчителем
Розвиток здатності учня ефективно спілкуватись	засвоєння творчих вмінь та навичок
	формування мотивації до спілкування
	опанування основних комунікативних стратегій

Рис.1. Результати формування в учнів навчально-стратегічної компетентності [25, с. 17].

Таким чином, в результаті аналізу наукової літератури з питань визначення та змісту поняття навчально-стратегічна компетентність, можливо зробити висновок, що набуття такої компетентності включає опанування комунікативними та навчальними стратегіями, автономію суб'єкта та індивідуальні раціональні стилі навчання, запобігання або усування труднощів спілкування та максимізація цілей навчальних досягнень. Тому основна увага у навчанні повинна приділятися формуванню не стільки знань, скільки опанування стратегічним мисленням та комунікативними навичками, вміннями опановувати необхідний обсяг знань з предмету, використовуючи певні вироблені прийоми та користуючись найбільш прийнятними засобами, що можливо на основі формування певних переконань та поглядів на цілі та можливості у навчанні, адже кожному суб'єкту навчання притаманна індивідуальність, яка проявляється у способах роботи (навчання) та її результатах.

У визначанні змісту понять навчальна стратегія, стратегічна компетентність, комунікативна стратегія були розглянуті погляди на це питання науковців у вітчизняній та іноземній літературі. На основі аналізу наукових джерел необхідно визначити види, структуру та зміст найбільш ефективних стратегій навчання і вивчення іноземної мови учнями базової школи.

Стратегії поділяються на прямі, непрямі та компенсаторні.

Прямі навчальні стратегії стосуються безпосередньо дій з мовним і мовленнєвим матеріалом. Це стратегії запам'ятовування (мнемічні стратегії) та когнітивні. Вони формують навички з лексики, граматики, фонетики, орфографії і розвивають уміння читати, говорити, писати та прослуховувати, тобто оптимізують процеси формування мовних і мовленнєвих компетентностей [26, с. 446].

Непрямі стратегії більшою мірою стосуються навчального процесу, проте, багато з них є важливими в спілкуванні, тому їх можна віднести також і до комунікативних – підтримують і налаштовують вивчення іноземної мови, що базується на навчальній діяльності учня, емоціях та поведінці, не використовуючи мову. Їх поділяють на соціальні, афективні і метакогнітивні [26, с. 449].

Компенсаторні стратегії можна вважати стратегіями комунікативними, проте вони можуть використовуватись і в процесі опанування іноземною мовою, ключові слова – «подолати», «вирішити» (використовуються методи пошуку особою виходу з ситуації, в зв'язку з недостатністю необхідних знань та вмінь та їх заміни). Їх умовно поділяють на дві підкатегорії: навчальні та комунікативні. Так як це стратегії навчання, то вони мають індукцію повторення, перенос, класифікацію, дедукцію [26].

Дії в межах стратегії називають тактиками. Сучасні прямі і непрямі навчальні стратегії опанування мовами вивчали: О. Бігич, Н. Бориско, О. Крюкова, І. Тонконог, R. Oxford, J. Green, S. Leki. Сучасні дослідження виокремлюють наступні види стратегій опанування іноземною мовою:

- навчальні стратегії (стратегії, орієнтовані на навчання і конкретні завдання, стратегії планування процесу навчання, стратегії контролю розуміння, курси завдань, стратегії самооцінки завдань, стратегії запам'ятовування тощо);
- стратегії використання іноземних мов у різних видах мовленнєвої діяльності (контроль успішності усного висловлювання через використання мовленнєвих кліше, жестів, міміки, поведінки слухача тощо);
- комунікативні стратегії (роз'яснення, корекція, здогад, управління емоційним стресом, зменшення тривоги, використання мови тіла, створення питань для співпраці з носіями мови) [16].

Метою використання стратегій вивчення є сприяння поглибленню знань з іноземних мов, тоді як стратегії вживання зосереджується насамперед на застосуванні знань (мова, що вивчається) у міжмовному спілкуванні. Лінгвісти схильні вважати, що комунікативні стратегії є основною важливою частиною стратегій вживання, оскільки вони засновані на передачі (розпізнаванні) нової та важливої інформації учнями [18, с. 106].

Слід зазначити, характеризуючи навчальні стратегії для вивчення іноземних мов, що вони поділяються на:

1. Стратегії вивчення (second language learning strategies).
2. Стратегії вживання (second language use strategies) [5, с. 106].

Тому завдання вчителя іноземної мови полягає в тому, щоб допомогти учням оволодіти стратегіями спілкування, які дають змогу успішно виконувати всі види комунікаційної мовленнєвої діяльності: сприйняття (рецептивні стратегії), продуктивності (продуктивні стратегії), взаємодії (інтерактивні стратегії), посередництва (посередницькі стратегії) [11].

Види комунікативних стратегій [11, с. 176]:

- продуктивні стратегії (усне і письмове монологічне мовлення);
- рецептивні стратегії (аудіювання, читання);
- інтерактивні стратегії (усне і письмове діалогічне мовлення);
- посередницькі стратегії (усний та письмовий переклад, переказ та етапи діяльності і планування, виконання, оцінювання, корекції).

Іноземні науковці пропонують приклади навчальних стратегій формування іншомовної компетентності учнів, які є більш практично спрямованими на навчальний процес з іноземної мови: wait time; multisensory instruction; modeling and graphic organizers; one-on-one and small group instructions. Розглянемо їх характерні риси:

1. Дати час на роздуми. Має бути пауза після запитання учителя, ця стратегія допоможе залучити всіх учнів до участі у навчанні і тих, хто мислить повільно, виділення більше часу на роздуми (аналіз) допоможе уникнути першої спонтанної відповіді.

2. Мультисенсорна інструкція до виконання навчальної дії – це шлях залучення декількох органів чуття. Учитель допоможе учням вивчити матеріал через дотик, рух, органи зору та слуху. Навчання іншомовного читання та письма в цьому контексті: подолання труднощів іншомовного читання буде легшим при застосування багатосенсорної стратегії (ліплення, малювання букв, рухи); можливість рухатись допоможе учням з гіперактивністю спалити зайву енергію, зосередитись і отримати нову інформацію.

3. Моделювання як стратегія має переваги для всіх учнів, більшість з яких не вчать через просте пояснення: незрозуміле стає нецікавим, а нецікаве – незрозумілим. Модель відпрацювання навички з іноземної мови діє за алгоритмом: I do, We do, You do. Науковці Ірен і Кучек (Eggen, Kauchak) вважали, що моделювання – це інструкційна стратегія, в якій учитель демонструє нову концепцію чи підхід до вивчення і учні вчать спостерігаючи. За думкою Хастона, коли учитель демонструє певний зміст для учня – він моделює процес набуття певних знань, демонструє конкретну мету та моделює алгоритм досягнення цієї мети. Моделювання включає всіх учнів в процес набуття знань і навичок та заохочує до навчання, представляючи можливості для застосування власних ідей стосовно моделі опанування матеріалом на основі базової концепції.

4. Графічні моделі – інструменти візуалізації та наочності, які демонструють матеріал та зв'язок між ним, забезпечують підтримку навчання іноземної мови за допомогою карт, схем, граматичних таблиць, флеш-карт, діаграм, семантичних карт [1].

Хоча навчальні і комунікативні стратегії чітко не розмежовуються і не існує однозначного тлумачення навчальної стратегії та навчальної стратегічної компетентності в науковій літературі, не розроблено єдиної класифікації навчальних стратегій, питання ці є надзвичайно актуальними, і успішне визначення навчальних стратегій має суттєве значення в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. Одночасно це зумовлює використання нових підходів до опанування навчальним матеріалом та ґрунтовний аналіз можливостей учнів до самостійного мислення стосовно пошуку шляхів ефективного навчання.

Вчитель іноземної мови повинен уміти реалізовувати наступні функції:

- комунікативно-навчальну функцію, що складається з інформаційних, мотиваційних стимулів, контрольних-коригувальних методів, тобто застосовувати новітні принципи, прийоми та засоби навчання іншомовному спілкуванню;

- виховну функцію, тобто розв'язання питань морального, культурно-естетичного та трудового виховання учнів іноземної мови з урахуванням виховної функції і їх особливостей;

- розвиваючу функцію, тобто розвиваючі функції становлення та розвитку особистості учня, інтелектуальну та емоційну сфери його пізнавальних і розумових здібностей у процесі навчання іншомовному мовленню;

- освітню функцію, тобто допомога учням набути навичок навчання, розширити світогляд про іншу концептуальну систему, яка може розпізнавати себе та інші явища [8, с. 43, 33].

З огляду на те, що основною функцією мови є комунікативна, комунікативний підхід до вивчення іноземної мови без перебільшення можна назвати основним і найважливішим. Подальша увага повинна бути приділена двом останнім із чотирьох напрямків навчання (читання, письмо, говоріння та аудіювання). Слід зауважити, що комунікативний підхід у вивченні англійської мови спрямований не на вивчення граматики чи лексики, а на вивчення комунікативних навичок, тобто вміння правильно використовувати мову в реальному контексті спілкування [12, с. 50].

О. Кучерук наголошує на тому, що формування іншомовної компетентності учнів можливо за умови застосування у навчальному процесі комунікативних методів, а саме: ролівої гри, кейс-методу, комунікативних тренінгів, моделювання ситуативної мовленнєвої взаємодії. Вимоги до їх застосування: ситуативність, урахування когнітивно-навчального стилю учня, інтерактивність навчання, сучасні засоби навчання [9, с. 7].

Таким чином, рівень успішності застосування стратегій формування іншомовної компетентності залежить від таких факторів:

- врахування вікових психофізіологічних особливостей розвитку учнів для визначення змісту навчання;

- навчальний матеріал, що занурює особистість в атмосферу іншомовної комунікації, цікаві матеріали казок іноземною мовою та віршований матеріал мають складати основу навчального змісту;

- інтерактивні форми та методи навчання, використання ігрового методу (рольових ігор, гри-драматизації, дидактичної гри) як провідного;
- сучасні засоби навчання іноземної мови, всі засоби наочності, що створюють атмосферу комунікації невимушеною, природною, наближеною до інтересів учнів [1, с. 11].

Слід підкреслити, що процес навчання не чітко зумовлює застосування конкретної стратегії. У багатьох випадках декілька стратегій можна використовувати одночасно, або послідовно. Однак, розглядаючи та вивчаючи кожну стратегію окремо, учні можуть розвивати навички аналізувати своє навчання, організовувати процес навчання та приймати незалежні навчальні рішення.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку проблема формування навчально-стратегічної компетентності в процесі вивчення іноземних мов є досить актуальною та заслуговує на особливу увагу. Підходи до визначення поняття «навчально-стратегічна компетентність» відрізняються у роботах багатьох науковців. Крім того, існує розбіжність у трактуванні складових елементів навчально-стратегічної компетентності – понять навчальної компетентності, навчальна стратегія, стратегічна компетентність, комунікативна стратегія. Узагальнюючи погляди науковців щодо визначення поняття навчально-стратегічної компетентності можливо стверджувати, що така компетентність передбачає комплекс структурних елементів, які зумовлюють наявність знання вербальних та невербальних засобів для заповнення комунікативних прогалин в розвитку іншомовних здібностей, знання словотворення, граматичних форм тощо, що сприяють використанню обґрунтованих припущень щодо використання необхідних засобів, прийомів в процесі набуття знань та навичок. Розвиток навчально-стратегічної компетентності відбувається комплексно та інтегровано з іншими необхідними компетентностями.

Список використаних джерел

1. Бернацька О. В. Стратегії навчання як засіб формування іншомовної компетентності майбутнього учителя початкової школи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. С. 8-13.
2. Бігіч О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. Методика навчання іноземних мов практика : підручник для учнів класичних, педагогічних і лінгвістичних і культур: теорія університетів. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Ванівська О. Комунікативно-прагматичний підхід у формуванні стратегічної іншомовної компетентності. *Молодь і ринок*. 2016. №8 (139). С. 56-60.
4. Галецький С.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно- комунікаційних технологій. Дисертація. Житомир. 2020. 292с.
5. Задорожна О.І. Сутність поняття стратегічної компетентності в сучасній лінгводидактиці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. 2017. Випуск 2 (41) С. 105-109.
6. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр.. видання доктор пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
7. Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: монографія*. Київ: Глухів: РВВ ГАПУ, 2005. С. 10-18.
8. Казанжи О.В. Конспекти лекцій з навчальної дисципліни: «Методика навчання іноземної мови». Миколаївський Національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2017-2018. с. 134.
9. Кучерук О. А. Лінгводидактичні засади формування комунікативної компетентності учнів основної школи. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Педагогіка, 2013. Випуск XIX*. С. 184-189.
10. Лавринюк І. М. Використання web-ресурсів як новітнього засобу стимулювання навчальної діяльності при вивченні іноземних мов у педагогічній діяльності. *III Всеукраїнська науково-методична Інтернет-конференція. Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти*. С.39-42.
11. Мисечко О. Є. Поняття стратегічної компетенції у змісті сучасної професійної підготовки вчителя іноземної мови у ВНЗ. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. Випуск 19. С. 174-178.
12. Мисковець О.І. Комунікативний підхід при вивченні англійської мови (рольові ігри для учнів « One card - One talk » та «Different or the Same»). *III Всеукраїнська науково-методична Інтернет-конференція. Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти*. С. 49-53.
13. Національна доктрина розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
14. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання : наук. ред. укр. видання Київ : Ленвіт, 2003. С. 261-273.
15. Олійник Т. О. Особливості формування навчально-стратегічної компетентності. *Іноземні мови*, 2013. №4. С.9-20.
16. Організація дистанційного навчання в закладах освіти міста Житомира: практичний poradnik / Укладачі: Мянговська Т.М., методици НМЦ. Житомир: НМЦ департаменту освіти, 2021.126с.
17. Освітній простір в інформаційному суспільстві та «суспільстві знань» як чинник ефективності держави / Д. Дзвінчук, В. Довгань, О. Крюков, О. Радченко. *Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: монографія* / За ред. Г.Л. Єфремової. Суми, 2021. 444 с.
18. Потюк І.Є. Роль стратегічної компетенції у формуванні іншомовної комунікативної компетенції. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. : Філологічна*, 2012. Вип. 25. С. 227-229.
19. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

20. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Дата оновлення: 01.05.2021. Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/463-20>
21. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: *Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011. №1392 в редакції від 01.09.2020. № 143-2020-п*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#Text>
22. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/249613934>
23. *Професійна освіта. Словник* : навчальний посібник / С.У. Гончаренко та ін./ за ред. Н. Г. Ничкало. Київ, 2000. 381 с.
24. Труханова Т. Формування стратегічної компетенції в учнів старшої школи у процесі навчання читання. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Випуск 187. С. 718-724.
25. Щерба Н.С. *Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до формування в учнів іншомовної стратегічної (діяльнісної) компетенції* : монографія. Житомирський державний ун-т ім. І. Франка. Житомир : Полісся, 2010. 306 с.
26. Demchenko D.I. Importance of Information Technology in Education. *Розвиток фахово-орієнтованої іншомовної компетентності із застосуванням сучасних інформаційних технологій*. Тези доповідей. Харків, 2017, с. 97.

References

1. Bernats'ka O. V. Stratehiyi navchannya yak zasib formuvannya inshomovnoyi kompetentnosti maybutn'oho uchytelya pochatkovoyi shkoly. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. II. Drahomanova*. S. 8-13
2. Bihich O.B., Borysko N.F., Borets'ka H.E. *Metodyka navchannya inozemnykh mov praktyka* : pidruchnyk dlya uchniv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh i kul'tur: teoriya i universytetiv. Kyiv: Lenvit, 2013. 590 s.
3. Vanivs'ka O. Komunikatyvno-prahmatychnyy pidkhid u formuvanni stratehichnoyi inshomovnoyi kompetentnosti. *Molod' i rynek*. 2016. №8 (139). S. 56-60.
4. Halets'kyy S.M. *Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh vykladachiv inozemnykh mov zasobamy informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohiy*. Dysertatsiya. Zhytomyr. 2020. 292s.
5. Zadorozhna O.I. Sutnist' ponyattya stratehichnoyi kompetentnosti v suchasniy linhvodydaktytsi. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Pedahohika, sotsial'na robota*. 2017. Vypusk 2 (41) S. 105-109.
6. *Zahal'noyevropeys'ki rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsynuyuvannya* / nauk. red. ukr.. vydannya doktor ped. nauk, prof. S.YU.Nikolayeva. Kyiv: Lenvit, 2003. 273 s.
7. Zyazyun I.A. Filosofiya postupu i prohnozu osvityn'oyi systemy. *Pedahohichna maysternist': problemy, poshuky, perspektyvy*: monohrafiya. Kyiv: Hlukhiv: RVV HAPU, 2005. S. 10-18.
8. Kazanzhy O.V. *Konspekty lektsiy z navchal'noyi dystsypliny: «Metodyka navchannya inozemnoyi movy»*. Mykolayivs'kyy Natsional'nyy universytet imeni V.O. Sukhomlyns'koho. 2017-2018. s. 134.
9. Kucheruk O. A. Linhvodydaktychni zasady formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti uchniv osnovnoyi shkoly. *Visnyk Prykarpats'koho universytetu. Seriya: Pedahohika*, 2013. Vypusk XIX. S. 184-189.
10. Lavrynyuk I. M. Vykorystannya web-resursiv yak novitn'oho zasobu stymulyuvannya navchal'noyi diyal'nosti pry vyvchenni inozemnykh mov u pedahohichniy diyal'nosti. *III Vseukrayins'ka naukovo-metodychna Internet-konferentsiya. Aktual'ni problemy inshomovnoyi komunikatsiyi: linhvistychni, metodychni ta sotsial'no-psykholohichni aspekty*. S.39-42.
11. Mysechko O. YE. Ponyattya stratehichnoyi kompetentsiyi u zmisti suchasnoyi profesiynoyi pidhotovky vchytelya inozemnoyi movy u VNZ. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. 2004. Vypusk 19. S. 174-178.
12. Myskovets' O.I. Komunikatyvnyy pidkhid pry vyvchenni anhlis'koyi movy (rol'ovi ihry dlya uchniv « One card - One talk » ta «Different or the Same»). *III Vseukrayins'ka naukovo-metodychna Internet-konferentsiya. Aktual'ni problemy inshomovnoyi komunikatsiyi: linhvistychni, metodychni ta sotsial'no-psykholohichni aspekty*. S. 49-53.
13. *Natsional'na doktryna rozvytku osvity: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17.04.2002. № 347/2002*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
14. Nikolayeva S. YU. *Zahal'noyevropeys'ki rekomendatsiyi z movnoyi osvity : vyvchennya, vykladannya, otsynuyuvannya* : nauk. red. ukr. vydannya Kyiv : Lenvit, 2003. S. 261-273.
15. Oliynyk T. O. Osoblyvosti formuvannya navchal'no-stratehichnoyi kompetentnosti. *Inozemni movy*, 2013. №4. S.9-20.
16. *Orhanizatsiya dystantsiynoho navchannya v zakladakh osvity mista Zhytomyra: praktychnyy poradnyk* / Ukladachi: Myanovs'ka T.M., metodysty NMTS. Zhytomyr: NMTS departamentu osvity, 2021.126s.
17. Osvitniy prostir v informatsiynomu suspil'stvi ta «suspil'stvi znan'» yak chynnyk efektyvnosti derzhavy / D. Dzvinchuk, V. Dovhan', O. Kryukov, O. Radchenko. *Innovatsiyni tekhnolohiyi v suchasnomu osvitynomu prostori*: monohrafiya / Za red. H.L. Yefremovoyi. Sumy, 2021. 444 s.
18. Potyuk I.YE. Rol' stratehichnoyi kompetentsiyi u formuvanni inshomovnoyi komunikatyvnoyi kompetentsiyi. *Naukovy zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiya". Ser. : Filolohichna*, 2012. Vyp. 25. S. 227-229.
19. *Pro osvitu*: Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Holos Ukrayiny. 2017. 27 veres. (№ 178-179). C. 10-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
20. *Pro povnu zahal'nu serednyu osvitu* : Zakon Ukrayiny vid 16.01.2020 № 463-IX. Data onovlennya: 01.05.2021. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/463-20>
21. *Pro zatverdzhennya Derzhavnoho standartu bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity*: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 23.11.2011. №1392 v redaktsiyi vid 01.09.2020. № 143-2020-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#Text>

22. *Pro skhvalennya Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannya zahal'noi seredn'oi osvity «Nova ukrayins'ka shkola» na period do 2029 roku*: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.12.2016 № 988-r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934>
23. *Profesiyna osvita*. Slovyk : navchal'nyy posibnyk / S.U. Honcharenko ta in./ za red. N. H. Nychkalo. Kyiv, 2000. 381 s.
24. Trukhanova T. Formuvannya stratehichnoi kompetentsii v uchniv starshoi shkoly u protsesi navchannya chytannya. *Naukovi zapysky. Seriya: Filolohichni nauky*. Vypusk 187. S. 718-724.
25. Shcherba N.S. *Pidhotovka maybutn'oho vchytelya inozemnoi movy do formuvannya v uchniv inshomovnoi stratehichnoi (diyal'nisnoi) kompetentsii* : monohrafiya. Zhytomyr's'kyi derzhavnyi un-t im. I. Franka. Zhytomyr : Polissya, 2010. 306 s.
26. Demchenko D.I. Importance of Information Technology in Education. *Rozvytok fakhovo-oriyentovanoyi inshomovnoi kompetentnosti iz zastosuvanniam suchasnykh informatsiynykh tekhnolohiy*. Tezy dopovidey. Kharkiv, 2017, s. 97.